

**MELLERUDS
KOMMUN**

1(7)

2007-05-29

Beslut om bildande av Mörttjärns naturreservat i Melleruds kommun, kommunfullmäktige 2007-05-29

Innehåll

Beslut
Uppgifter om naturreservatet
Syfte
Skälen för kommunens beslut
Föreskrifter för naturreservatet
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Ärendets handläggning
Upplysningar
Kungörelse
Hur man överklagar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Sändlista
Bilaga 5. Sakägarförteckning
Bilaga 6. Besvärshänvisning

Beslut

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) beslutar Melleruds kommun att förklara det område som avgränsats på bifogad beslutskarta, bilaga 1, som naturreservat. Reservatets gränser utmärks i fält. Reservatets namn ska vara Mörttjärns naturreservat.

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m m, fastställer kommunfullmäktige i Melleruds kommun bifogad skötselplan, bilaga 3. Skötselplanens övergripande målsättningar och riktlinjer ska gälla utan begränsningar i tiden.

Uppgifter om naturreservatet

Namn: Mörttjärns naturreservat

Kommun: Mellerud

Län: Västra Götaland

Lägesbeskrivning: SV om Dals Rostock samhälle runt sjön Mörttjärn ca 7 km V om Mellerud.

Topografisk karta: 9BSO

Ekonomisk karta: 9B2j, 9B3j

Naturgeografisk region: 21 a Sydöstra Norges och sydvästra Sveriges kuperade barr- och lövskogslandskap; Östfold – Dalslandsområdet

Fastighet och ägare: Kroppejäll 2:1, Melleruds kommun

Nyttjanderätter: Televerket Uddevalla, Vattenfall Trollhättan, Svenska Kraftnät, Kroppejällsvägens Vägsamfällighetsförening, fastighetsanknutna rättigheter som reservatet berör, t ex befintliga servitut, Mellerud Bostäder AB, Kroppejäll

Areal: ca 27 ha

Förvaltare: Melleruds kommun

Syfte

Syftet med reservatet är främst att:

- Bevara och sköta ett unikt område för friluftslivet och öka antalet besökare i området.
- Bevara områdets kulturmiljövärden med monumenten utefter "Dr Saedéns runda".
- Bevara områdets höga naturvärden och den rika floran med bl a uddbräken, strävlost och skogssvingel, när det gäller trädslag, främst äldre lövträd, idegranar och gamla granar med höga rotben.
- Bevara områdets värdefulla miljö som utvecklingsmark för faunan. Lövinslaget är i vissa delar betydande och viktiga för flera av våra hackspettsarter som observeras i området.
- Höja områdets status ytterligare genom ett reservatsbeslut.

Syftet ska tryggas genom att:

- skogen skyddas mot avverkning.
- fri utveckling med självföryngring får ske i vissa delar.
- aktiv skötsel bedrivs i form av gallring och röjning främst av friska barrträd för att gynna idegran, ädla och gamla lövträd.
- mängden död ved ökar.
- vissa skötselinsatser i anslutning till monumenten genomförs för att få ett vårdat intryck och ursprungligt utseende.

- gamla träd lämnas som evighetsträd och frihuggande av lämpliga nya evighetsträd för att gynna bildandet av jätteträd.
- vindfällor, torrakor och lågor lämnas men får dras undan från stigar och spår
- markerade leder och informationstavlor iordningställs.
- röjning av bården runt sjön utförs för att få tillbaka parkkänslan vid sjön.

Skäl till beslut

Omgivningarna runt Kroppefjälls fritidscenter har i hög grad präglats av sanatorieverksamheten som startade 1911 då sanatoriet stod färdigt. Under överläkare Carl Viktor Saedéns ledning vid sanatoriet (1916-1945) uppfördes många monument och anläggningar i fornnordisk anda. Dr Saedén var förutom läkare en fantasifull konstnär. Han var nationalromantiker och mycket fascinerad av den hedniska tiden och fornnordiska mytologin. Den troiska naturen kring sanatoriet inspirerade honom till att uppföra monumenten tillsammans med anställda och patienter i fornnordisk anda. Dr Saedén ville att naturen skulle röras så lite som möjligt. De stockar han använde var oftast vindfällan. Området med anläggningarna och monumenten kallade han för "Vår Park". Parken och den vackra naturen bidrog i hög grad till trivseln och tillfrisknandet för många patienter. Dessutom gav även monumenten och anläggningarna en kulturell upplevelse. Idag bedrivs återigen hälsoarbete i det före detta sanatoriet och personalbostäderna som nu inrymmer Spa, Hotell, Vandrarhem och konferenslokaler. En restaurering av monumenten har genomförts efter att mycket av det uppförda under årens lopp rasat, vuxit igen eller fått ge plats för nybyggnation.

Omfattningen och förutsättningar för friluftslivet är mycket stort i området. Det tätortsnära området är ett mycket populärt utflyktsmål som ger både rika natur- och kulturupplevelser. Att bevara områdets natur- och kulturmiljö mot exploatering med så få ingrepp i naturen som möjligt är helt i enlighet med Dr Saedéns intentioner. Ett naturreservat höjer ytterligare statusen på området och stärker betydelsen av den unika miljö som finns omkring Mörttjärn. Naturreservatet stöder också människors behov av områden för friluftsliv och rekreation.

Sammantaget kan sägas att området med sin kulturhistoria kopplat till en troisk natur är unikt för Dalsland. Reservatet ligger endast 500 m ifrån Naturreservatet Svarvaretorp som utgör en av värdekärnorna inom Kroppefjällsområdet som är ett riksintresse för naturvården. Genom sitt nära läge med Naturreservatet Svarvaretorp stöder området dess viktigaste syfte, att bevara och utveckla bestånden med uddbräken och gynnande av idegran. Länets naturvårdsplan "Natur i Älvsborgs län" har angett området som högt naturvärde, klass II.

Miljömål

Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå miljömålet Levande skogar med delmålen 12.1 långsiktigt skydd av skogsmark, 12.2 förstärkt biologisk mångfald och 12.3 skydd för kulturmiljövården.

Hushållningsbestämmelser

Reservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap miljöbalken (1998:808) och med den för området gällande översiktsplanen.

Föreskrifter för naturreservatet

För att uppnå syftet med naturreservatet beslutar Melleruds kommun med stöd av 7 kap 5 §, 6 § och 30 § miljöbalken (1998:808) samt 3 § och 21 § Förordning (1998:1252) om

områdesskydd enligt miljöbalken m m, att nedan angivna föreskrifter ska gälla. Vård och förvaltning ska bedrivas i enlighet med upprättad skötselplan, bilaga 3.

Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

- 1 § Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar är det förbjudet att inom naturreservatet:
- A1 uppföra byggnad eller annan anläggning
  - A2 uppföra mast, antenn, torn eller liknande
  - A3 anlägga väg eller parkeringsplats
  - A4 anlägga mark- eller luftledning
  - A5 anordna upplag eller bedriva täkt i någon form
  - A6 spränga, borra, schakta, tippa, eller fylla ut med massor
  - A7 dika, dämna, valla in, avleda vatten eller annan åtgärd som kan påverka området hydrologiska förhållande
  - A8 avverka eller utföra annan skoglig åtgärd
  - A9 skada eller ta bort dött träd eller vindfälla
  - A10 använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, kalka eller gödsla mark eller vatten
  - A11 framföra motordrivna fordon annat än i samband med fällt vilt med s.k. älgdragare eller motsvarande
  - A12 plantera in för trakten främmande djur- eller växtarter

Förbud A1 – A9 och A11 ska inte utgöra hinder för skötsel av friluftsområdets anläggningar som elljusspår etc. Reparation eller underhåll av befintliga byggnader, elledningar eller anläggningar får utföras utan hinder av föreskrifterna. Befintliga elledningar med tillbehör bibehålls. Sedvanlig skötsel av befintliga vägar är tillåtet. Förbud A8 och A9 ska inte utgöra hinder för skoglig skötsel av området enligt fastställd skötselplan för naturreservatet.

Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om skyldighet att tåla visst intrång samt 3 § och 21 § Förordningen (1998: 1252) om områdesskydd gällande förvaltning av naturreservatet

2 § Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt förpliktas att tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med naturreservatet:

- B1 utmärkning av naturreservatet
- B2 uppsättande av informationstavla enligt fastställd skötselplan
- B3 utförande av skötselåtgärder enligt fastställd skötselplan, såsom röjning av friska barrträd, frihuggande av blivande evighetsträd
- B4 uppföljning av kvalitetsmål enligt fastställd skötselplan

Ordningsföreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet

- 3§ Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar är det förbjudet att inom naturreservatet:
- C1 ställa upp husvagn/husbil
  - C2 bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående och ikullfallna träd och buskar.
  - C3 gräva upp kärleväxter, samla in mossor, lavar, insekter, och vedlevande svampar

- C4 störa djurlivet genom att klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig nära rovfågelbo, lya eller gryt
- C5 medföra okopplad hund med undantag för vid jakt med drivande/stötande hund och vid eftersök
- C6 framföra motordrivet fordon, rida annat än på befintliga vägar
- C7 sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift

Motordrivet fordon får framföras för områdets skötsel och friluftslivets verksamhet utan hinder av C6. Tillfälliga tavlor eller skyltar för bedrivande av föreningsverksamhet får anslås utan hinder av C7. Husvagn/husbil får ställas upp vid OK-stugan i samband med tävling eller lägerverksamhet.

I övrigt gäller allemansrätten. Vidare får eld göras upp på befintlig grillplats där kommunen håller med ved.

Föreskrifterna i 3 § träder i kraft den dag som framgår av kungörandet i länets författningssamling.

- 4 § Föreskrifterna i 1 – 3 § § ska inte utgöra hinder för förvaltaren att utföra de åtgärder som erfordras för naturreservatets vård och skötsel.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter:

- Förvaltare är Melleruds kommun.
- Naturreservatet utmärks av förvaltaren enligt Naturvårdsverkets anvisningar.
- Förvaltningen bedrivs enligt skötselplan som fastställs av Melleruds kommun, bilaga 3. Skötselplanen ska ligga till grund för naturreservatets skötsel och ska vid uppkommande behov revideras.

Annan lagstiftning som bedöms vara av särskild betydelse för att syftet med naturreservatet ska uppnås.

Verksamheter som kräver dispens eller tillstånd från någon av föreskrifterna i detta beslut förutsätter ofta prövning enligt andra lagrum i miljöbalken för att kunna utföras. Exempel på sådan prövning kan vara dispens från strandskyddsbestämmelser, tillstånd eller anmälan för miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap miljöbalken eller tillstånd till markavvattning eller vattenverksamhet enligt 11 kap miljöbalken. Även tillstånd enligt annan lagstiftning kan vara aktuell, t.ex. bygglov enligt plan- och bygglagen eller tillstånd enligt väglagen. Terrängkörningslagen innehåller vissa förbud mot körning i terräng.

Beskrivning av naturreservatet

I Dals Rostock ca 9 km väst om Mellerud omkring sjön Mörttjärn ligger Mörttjärns naturreservat. Området gränsar till det gamla sanatorieområdet. Naturreservatet ligger tätortsnära med en mängd strövstigar i området.

Området ingår i Dalformationens södra del. Ryggar sträcker sig i nordnordostlig – sydsydvästlig riktning med omväxlande sänkor. I terrängen finns omväxlande fristående kullar och branter med små bergsstup.

Skogen inom området är av typen ängsgranskog. Skogen domineras av gran men har ett stort inslag av löv och ett örtrikt fältskikt. Lövinslaget består av en hel del lövbuskar som hassel och skogstry samt lövträd som asp, ek, sälg, lönn, björk och rönn. Utspritt inom området finns en del gamla träd som granar med höga rotben, gammal hassel, idegran, tredelad gran, sälg, ek, kastanj, fågelbär, lind och vid friluftskyrkan ett bestånd med

äldre balsampopplar. I angränsande områden finns en hängask, gamla granar med skägglav, kambräken och murruta i bergskreva.

Vanligast förekommande växter i fältskiktet är blåsippa, harsyra, bergsslok och vispstarr. Örtar som vätteros, skogsbingel, sårläka och myskmadra är sparsamt förekommande. Uddbräken, strävlost och skogssvingel är andra rödlistade arter som finns i området.

I Mörttjärn observerades så sent som 2003 stora karpar som lever kvar sedan sanatorietiden då inplantering skedde. Signalkräfta finns i sjön. Sjön har årligen en stor produktion av grodyngel.

Kulturhistoriska värden

På Kroppefjäll byggdes många små torp och backstugor under 1800-talets stora befolkningsökning. I området har tre torp legat. Enligt den gamla häradskartan från 1891 låg Kasan väster om, Fagersand syd om och Mörtvikens strax norr om sjön Mörttjärn.

Torpmiljöerna på Kroppefjäll är viktiga historiska platser som berättar om förändrad markanvändning, forna tiders jordbruk och slätter samt om människornas levnadsförhållanden i utmarkerna under 1800-talet.

1911 stod sanatoriet färdigt men byggdes till i flera omgångar. Med de många husen var sanatoriet annorlunda mot andra sanatorier som oftast bestod av en stor byggnad. Sanatorieverksamheten i området har med de uppförda monumenten och parkmiljön satt sin prägel på området. "Dr Saedéns runda" med monumenten är inte fornlämningar i den rätta bemärkelsen utan lämningar uppförda på senare tid som fungerar som minnesmärken över de lungsjukas kamp för tillfrisknande. Sanatorieområdet och den dokumentation som finns vittnar om de tuberkulossjukas förhållanden under 1900-talets första hälft. Området är ett utmärkt exempel på svensk nutidshistoria.

Friluftsliv

Området och omgivningarna har sedan 50-talet använts flitigt för friluftsliv. Många stigar och spår finns i området som nyttjas flitigt av såväl lokalbefolkning som besökare. Ett elljusspår går genom området. Kanalisering av besökare sker genom Kroppefjäll (Hotell Spa, Konferens och Vandrarhem) och idrottsföreningen OK Kroppefjäll. Till övervägande största del sker verksamheterna på färdigställda stigar och spår. Utanför spår och stigar blir slitaget litet. Då området fångar upp de flesta besökarna avlastar det också eventuellt slitaget på uddbräkenbeståndet i Naturreservatet Svarvaretorp som ligger i närheten (500 m). Med ett reservat säkerställs området med "Dr Saedéns runda" för friluftslivet i framtiden.

Planeringsbakgrund

Riksintressen m m

Reservatet ingår i riksintresse för naturvård, område NP 18 Kroppefjäll.

Kommunal översiktsplan

I den kommunala översiktsplanen ÖP 90 ingår reservatet i ett större område på Kroppefjäll som anges som "Naturområde av stort värde för naturvård, rekreation och rörligt friluftsliv".

Befintligt områdesskydd

Stränderna kring Mörttjärn omfattas av strandskydd 100 m enligt 7 kap 13 § miljöbalken.

Ärendets handläggning

Området ligger tätortsnära och är synnerligen intressant för både närboende och mer långväga besökare. En genomgång av kommunens markområden gjordes innan ansökan om bidrag till lokala naturvårdsprojekt. Området som är ett av de finaste och mest välbesökta rekreationsområdena vi har i Melleruds kommun ansågs vara värt ett framtida skydd. Kombinationen höga naturvärden med de kulturhistoriska värdena gör området unikt i sitt slag. Kroppefjäll (Hotell, Vandrarhem och Spa) som driver anläggningen idag menar att Dr Saedéns runda är den enskilt största attraktionen för de besökare som kommer till anläggningen.

Melleruds kommun har haft samråd med Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen samt utfört en fullständig sakägarutredning. Förslaget till kommunalt naturreservat har remitterats till Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen, Sveriges Geologiska Undersökningar, intresseorganisationer och berörda sakägare.

På Melleruds kommuns uppdrag ska:

- Inmätning av området utföras under 2007.
- Konsult under 2007 handlägga ärendet om marknadsvärdesminskning gentemot Naturvårdsverket.

Uppllysningar

Om det finns särskilda skäl får kommunen med stöd av 7 kap 7 § miljöbalken medge undantag från meddelade föreskrifter. Om det finns synnerliga skäl får Kommunfullmäktige helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservat (7 kap 7 § miljöbalken).

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling och i ortstidningarna TT/ELA och Melleruds Nyheter.

Hur man överklagar

Detta beslut får överklagas hos Länsstyrelsen enligt 19 kap 1 § miljöbalken.